

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО БАТЬКІВ ТА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ

Верьовкіна Ж. Л.

ВСТУП

У наш час проблема забезпечення освітою учнів з особливими освітніми потребами є актуальною. Інклюзивна освіта все більш доступна для дітей з особливими освітніми потребами (ООП), оскільки право на якісну освіту мають усі діти. Організація інклюзивного навчання дітей з ООП відбувається на принципі доступності, що відображено у ряді міжнародних документів, впровадження якого в освітній процес закладів освіти з інклюзивним навчанням активно відбувається з метою реалізації права вибору закладу освіти та форм освітнього процесу з відповідними умовами.

Демократична ідея інклюзивної освіти полягає в тому, що кожна людина є цінним і активним членом суспільства. Інклюзивне навчання у закладі освіти є корисним не лише для учнів з ООП, але й має соціальний аспект для учнів усього класу, а також сім'ї та суспільства у цілому.

Інклюзивне освітнє середовище сприяє змінам у ставленні суспільства до ООП, що в свою чергу уможливорює їх стати повноправними членами суспільства.

Аналізуючи інклюзивну освіту як соціальний феномен, багато вчених говорять про необхідність формування в суспільстві особливої культури відносин до осіб з ООП, створення умов для соціалізації та максимально можливої самореалізації їх у соціумі¹.

Інклюзивна освіта зможе змінити ставлення суспільства до людей з особливими потребами, що в свою чергу дасть їм можливість стати його повноправними членами. Відзначимо, що ідеї інклюзивної освіти як шляху підвищення якості життя для осіб з особливими потребами надає правову підтримку держава.

---

¹ Любарєць В.В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування : монографія. Суми : П.Ф. «Видавництво Університетська книга», 2018. 382 с.

Ідею інклюзивної освіти як шляху підвищення якості життя для ООП підтримує держава у правовому полі:

– у державних документах – Конституції України, у Законі «Про освіту»², Законі України «Про загальну середню освіту»³, Законі України від 05.06.2014 № 1324-VII «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання»⁴, Законі України від 23.05.2017 № 2053-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг»⁵;

– в міжнародних документах, ратифікованих Україною – Конвенція ООН про права дитини (стаття 23)⁶, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (стаття 24)⁷.

Проблеми освіти осіб з особливими потребами (ООП) привертають увагу все більшої кількості вчених і фахівців, оскільки освіта – це сфера життя суспільства, яка відповідає за розвиток людства. Соціально-освітні умови включення ООП в освітнє соціокультурне середовище, відбувається на принципі гуманізації суспільства та реалізації принципу рівних можливостей в освіті для всіх, та диктують необхідність «соціальної» модель розуміння інклюзії, «зміну цільових установок в сфері освіти від «знанневих» до компетентнісних з обов'язковим включенням батьків в освітній процес як його активних суб'єктів»⁸.

---

² Закон України «Про освіту» (2017 р.). URL: <https://www.osvitanoknotop.gov.ua/zakon-ukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html>

³ Закон України «Про загальну середню освіту» (2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

⁴ Закон України від 05.06.2014 № 1324-VII «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18>

⁵ Закон України від 23.05.2017 № 2053-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19>

⁶ Конвенція про права дитини (схваленими резолюцією 50/155 Генеральної асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

⁷ Конвенція про права осіб з інвалідністю (прийнято Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 13 грудня 2006 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

⁸ Любарець В.В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування: монографія. Суми : П.Ф. «Видавництво Університетська книга», 2018. 104 с.

1. Соціалізація дітей з особливими потребами у закладах освіти з інклюзивним навчанням

Аналіз досліджень в інклюзивних класах зосереджується насамперед на соціалізації дітей з ООП у соціокультурному середовищі та їх когнітивного, фізичного, лінгвістичного, соціального та емоційного розвитку⁹. Соціальна поведінка учнів у класі демонструє відповідні моделі для поведінки дітей з ООП, які спонукають їх до розвитку та цілеспрямованого використання нових знань і вмінь. Завдяки такій взаємодії учні здатні природно сприймати і бути толерантними до людських відмінностей, розвивати чуйність і готовність до взаємодії та допомоги один одному. Батьки відіграють важливу роль в інклюзивному середовищі: сприяють адаптації соціалізації учнів ООП в освітньому процесі.

Сучасна особистісно-орієнтована освітня філософія ґрунтується на фундаментальному положенні, що батьки є першими та головними учасниками освітньої траєкторії дітей з ООП. Батьки дітей з різними особливостями розвитку повинні активно співпрацювати з педагогічними працівниками в ході розроблення, адаптації та реалізації навчальних планів, організації інклюзивно-освітнього середовища та інше. Створення позитивної атмосфери в інклюзивно-освітньому середовищі суттєво підвищує ефективність процесу соціалізації учнів з ООП.

Зважаючи на важливість адаптації учнів з ООП у інклюзивно-освітньому середовищі, необхідним є вивчення та впровадження соціального партнерства батьків та педагогічних працівників (учителі, асистент вчителя, дефектолог, соціолог, реабілітолог, психолог та інші)¹⁰, у закладах освіти з інклюзивним навчанням.

Завдання партнерства батьків та педагогічних працівників: професійна взаємодія партнерів; створення умов задля інтеграції учнів з ООП в інклюзивно-освітнє середовище; індивідуальний та диференційний підхід до навчання, умотивування до соціальної взаємодії, саморозвитку; корекційно-спрямоване навчання; моніторинг

---

⁹ Liubarets V., Vasylieva H. Educational workers methodological competence formation in the conditions of inclusive learning. *Paradigm of knowledge*. Frankfurt, 2021. February 1(45). P. 154–175. URL: <https://naukajournal.org/index.php/Paradigm/article/view/2274>

¹⁰ Журнал спостережень та планування роботи асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання. Навчальний посібник / за ред. В.В. Любарець, Ж.Л. Верьовкіна. Київ : Міленіум, 2022. 90 с.

корекційно-розвиткової роботи; консультування та надання методичної підтримки членам сім'ї.

2. Співпраця батьків та педагогічних працівників у закладі освіти з інклюзивним навчанням

Освітній процес та соціалізація реалізуються через взаємодію вчителів, асистентів вчителів, спеціалістів психолого-педагогічного супроводу та батьків. Це пов'язано з тим, що вчитель не завжди компетентний в індивідуальному розвитку психологічних та фізіологічних потреб ООП.

Важливим етапом взаємодії учасників інклюзивно-освітнього середовища є формування спільної роботи вчителя, психолога, асистента вчителя та батьків. Тому важливою в освітньому процесі є триада «педагогічні працівники-учні-батьки».

Асистент вчителя здійснює соціально-педагогічний супровід учнів; допомагає педагогу в організації навчально-корекційно-виховного процесу; адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей учнів; допомагає дитині виконувати навчальні завдання; відповідає за ведення індивідуальної документації на дитину; радить батькам.

Опорні технології дозволяють вирішити завдання, запропоновані в національній освітній ініціативі «Наша нова школа»¹¹, яка передбачає «постійне оновлення, індивідуалізацію попиту та можливостей» для формування принципово нової системи безперервної освіти. Дидактичне інклюзивне освітнє середовище диктує необхідність професіоналізму всіх педагогічних працівників, їх постійного залучення у процес батьків.

Для виконання умови співпраці педагогічного колективу, учнів та батьків інклюзивна освіта потребує умови для успішної реалізації інклюзивного впливу на розвиток учнів з ООП:

- застосування особистісно орієнтованих методів навчання (індивідуалізація, диференціація) [10, с. 109–110];
- забезпечення необхідними навчально-методичними та індивідуально-технічними засобами навчання;
- залучення, консультування та корегування діяльності батьків у соціалізації учнів у освітньому середовищі.

---

¹¹ Державний освітній стандарт початкової школи НУШ для учнів з ООП.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

Організація залучення батьків у інклюзивне середовище навчального закладу потребує допомоги у формуванні їх знань про основні принципи організації та впровадження психолого-педагогічного супроводу учня з ООП, специфіку співпраці з педагогічними працівниками, їх роль у колективі психолого-педагогічного супроводу, розробки та реалізації індивідуальної програми розвитку ООП, диференціації та індивідуалізації освітнього процесу учнів.

Співпраця полягає у психолого-педагогічному супроводі учня з ООП у закладі освіти з інклюзивним навчанням задля узгодженні комплексної діяльності педагогічних працівників та її батьків, спрямової на створення необхідних умов, що сприяють розвитку її особистісних характеристик та успішної адаптації, реабілітації, інтеграції в соціум для самоудосконалення та самореалізації.

Психолого-педагогічний супровід учня з ООП у закладі освіти з інклюзивним навчанням та взаємодія батьків з педагогічними працівниками ґрунтуються на принципах:

- поваги до індивідуального розвитку та характерних особливостей учнів з ООП;
- підтримка бажань та інтересів учнів у плануванні траєкторії освітнього процесу та саморозвитку;
- системність та узгодженість психолого-педагогічного супроводу учня з ООП;
- моніторинг для визначення корекційно-розвиткових програм розвитку учнів.
- неперервність та постійність корекційно-розвиткових ІІР програм;
- системність дій і стратегії членів команди відповідають не лише меті окремого фахівця, а й є засобом реалізації загальної мети психолого-педагогічного супроводу учнів
- дотримання етичних норм та правил поведіння з ООП;
- конфіденційність та дотримання етики збереження інформації;
- узгодженість співпраці між усіма учасниками психолого-педагогічного супроводу учня з ООП у закладі освіти з інклюзивним навчанням;
- активне залучення батьків учня з ООП до освітнього процесу та розроблення, моніторингу та контролю виконання ІІР

Батьки повинні володіти знаннями про особливості розвитку своїх дітей, прояви розладів у їх поведінці, можливостями

врахування специфіки їх розвитку та навичок для ефективної реалізації стратегії залучення їх в соціум¹².

Одним із ключових питань розробки та впровадження адаптованої освітньої програми навчання ООП є проектування методів і форм співпраці педагогічних працівників та батьки в інклюзивному класі.

Найважливішими показниками ефективної співпраці роботи педагогічних працівників психолого-педагогічного супроводу буде позитивна динаміка розвитку ООП, просування її в освоєнні освітньої програми та сформованості соціальної компетентності.

Динаміка зростання результатів учня з ООП за певний період безпосередньо пов'язана з тими завданнями, які ставили педагогічні працівники та батьки при розробці індивідуальної освітньої програми. При аналізі результатів використовуються суб'єктивні або експертні методи: спостереження, аналіз позакласної роботи, самооцінка, думка про успішність учнів її батьків та педагогічних працівників та інші.

Педагогічні працівники, які залучаються до роботи з учнями ООП, повинні враховувати зусилля учнів. При цьому учень часом не розуміє, за якими критеріями його оцінюють, за що хвалять, не може критично ставитися до власних результатів. Тому важлива взаємодія батьків з фахівцями психолого-педагогічного супроводу, щоб допомогти учням з ООП в усвідомленні критерій діагностики для покращення траєкторії розвитку.

Основними завданнями комплексної діагностики є визначення освітніх потреб учнів з ООП та її можливостей, на які можна спиратися в першу чергу; а також уточнення взаємодії усіх залучених учасників інклюзивного середовища.

Діагностика безпосередньо впливає на розробку та корекцію індивідуальної освітньої програми розвитку дітей з ООП.

3. Індивідуальна освітня програма розвитку учнів з особливими освітніми потребами

Відповідно до Закону України «Про освіту»¹³, індивідуальна програма розвитку (ІПР) учнів з особливими освітніми потребами –

---

¹² Gaidukevich S. (2007). Environmental approach in inclusive education. *Inclusive education: state, problems, prospects* : materials of the regional seminar. Minsk, Four quarters. pp. 34–46.

¹³ Закон України «Про освіту» (2017 р.). URL: <https://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html>

це документ, який забезпечує індивідуалізацію освіти особи з особливими освітніми потребами, встановлює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних послуг для учнів. розвиток і розробляється групою за участю батьків учнів для визначення конкретних стратегій і підходів до навчання.

Індивідуальна програма розвитку учнів з ООП включає¹⁴:

- освітній маршрут учнів, що визначає індивідуальні цілі навчання та розвитку;

- план дій педагогічних працівників, які організують освітній процес з урахуванням потреб і можливостей учнів у співпраці з батьками;

- гнучкий робочий документ для планування роботи з дитиною та інструмент оцінювання її досягнень, який постійно переглядається та за потреби коригується.

Цей етап включає:

- проектування необхідних структурних компонентів програми;

- формулювання його мети (разом з батьками!);

- визначення завдань у рамках виконання програми;

- визначення змісту корекційно-виховної складової;

- сформулювати планування реалізації розділів програми.

Структура індивідуальної програми розвитку:

- визначення терміну реалізації ІПР;

- визначення форм і критеріїв моніторингу навчальних досягнень та формування соціальної компетентності;

- визначення форм і критеріїв контролю ефективності корекційної роботи.

Етапи реалізації ІПР спрямовані на:

- організація діяльності вчителя та асистента вчителя відповідно до програми та плану;

- планування та проведення уроків з урахуванням завдань ІПР;

- адаптація змісту навчальних матеріалів і посібників, підбір дидактичних матеріалів;

- впровадження різних форм взаємодії на уроці з використанням підтримуючих стратегій;

- організація моніторингу навчальних досягнень та соціальної компетентності учнів;

- організація ефективного моніторингу виправної роботи.

---

¹⁴ Журнал спостережень та планування роботи асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання. Навчальний посібник / за ред. В.В. Любарець, Ж.Л. Верьовкіна. Київ : Міленіум, 2022. 90 с.

Враховуючи структуру та етапи реалізації ІПР, важливо педагогічним працівникам надавати компетентні комплексні та індивідуальні консультації та рекомендації батькам для полегшення процесу засвоєння матеріалу, приклад:

- завчасно ознайомити батьків із навчальним матеріалом, які учні з ООП вивчатимуть,
- підготувати наочний матеріал та надати алгоритм або покроковість його виконання чи використання;
- ознайомити з критеріями оцінювання результатів навчальної діяльності.

4. Моніторинг динаміки розвитку учнів з особливими освітніми потребами

Важливим етапом реалізації ІПР учнів з ООП є моніторинг виконання командою психолого-педагогічного супроводу завдань, цілей, стратегій, які поставлені в ІПР щодо цих дітей.

Невід’ємною частиною процесу моніторингу є оцінка динаміки розвитку учнів з ООП, збір інформації про її успішність (роботи учнів, контрольні листи, результати тестування тощо). Усі учасники команди інклюзивного освітнього середовища, залучені до розробки ІПР, здійснюють моніторинг досягнень учня, за результатами якого роблять висновок про ефективність використаних стратегій. Діяльність учнів оцінюється не тільки з позицій набутих знань, а насамперед з позицій прогресивного розвитку. Для цього використовується метод портфоліо (накопичувальна система оцінювання, яка передбачає збір різних видів робіт, що показують рух в індивідуальному розвитку учнів, активну участь учнів в житті колективу та інше)¹⁵.

Під час моніторингу виконання ІПР та динаміки розвитку учнів важливо визначити чинники, які зумовили відповідний рівень досягнення індивідуальних очікуваних результатів, визначених ІПР.

Коли успішність учня нижча за очікувану, це може бути пов’язано з відсутністю інформації про потенціал і потреби учня, що вимагає збору та розгляду додаткової інформації. Якщо

---

¹⁵ Vladyslava Liubarets, Tetiana Miroshnichenko, Galyna Cherusheva, Nataliia Pyzh, Oksana Protas. Control Monitoring of the Educational Process of Students With Special Learning Needs. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. Vol. 22. № 5. 2022. P. 60–73. URL: <https://www.proquest.com/openview/aa314e13f1eda302b011152c7d97562d/1?pq-origsite=gscholar&cbl=766331>

визначено, що стратегії, адаптації чи інші компоненти ІПР є неадекватними, проводиться детальний аналіз і огляд.

У діагностиці навчального процесу учнів з ООП слід дотримуватися різноманітності, оскільки вони можуть показувати гірші результати через втрату інтересу (ефект «звикання») або кращі результати через розвиток певних навичок, що визначають дії, які необхідно виконати для отримання очікуваних результатів.

Допомогою у співпраці педагогічних працівників та батьків у організації інклюзивного навчання є «Журнал спостережень та планування роботи асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання»¹⁶ в якому фіксується облік щоденної роботи з учнем ООП з індивідуальним супроводом, а також облік проведеної консультативної роботи педагогічних працівників з батьками (табл. 1).

Таблиця 1

Взаємодія фахівців з батьками учня(учениці) [3]

Дата	Досягнення учнів	Рекомендації вчителя-логопеда, дефектолога, психолога асистента вчителя, лікарів	Відмітки батьків

У журналі подана інформація про завдання та функції роботи педагогічних працівників, залучених в інклюзивно-освітнє середовище. Міститься довідкова інформація про склад психолого-педагогічного супроводу учня, подається інформація про графік роботи асистента вчителя та корекційних педагогів, вказуються основні відомості про учня (П.І.Б. учня), дата зарахування в інклюзивний клас, дата народження, клас, адреса, телефон, документ, який є підставою для навчання в інклюзивному класі, навчальна програма, назви корекційно-розвиткових занять, які призначені учням, соціальний статус), інформація про батьків, або осіб, які їх замінюють, П.І.Б. класного керівника та асистента вчителя, міститься інформація про корекційних педагогів та графіки їх роботи, ведеться облік спостережень за навчальними заняттями по виконанню учнями адаптованого завдання, характеристика динаміки розвитку учня, взаємодія фахівців з батьками.

¹⁶ Журнал спостережень та планування роботи асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання. Навчальний посібник / за ред. В.В. Любарець, Ж.Л. Верьовкіна. Київ : Міленіум, 2022. 90 с.

Моніторинг та ІПР і динаміки розвитку учня тьютор², вчитель, психолог та соціолог нотують в журналі спостережень¹⁷. В кінці виконаного індивідуального плану роботи з учнем з ОПП проводиться діагностика узагальненого обліку спостережень, а саме контроль рівня досягнення кінцевих цілей освітнього процесу, передбачених ІПР (табл. 2), також аналізують динаміку та надають характеристика динаміки розвитку учня помісячно (табл. 3).

Таблиця 2

УЗАГАЛЬНЕННЯ ОБЛІКУ СПОСТЕРЕЖЕНЬ¹⁸
рівня досягнення кінцевих цілей освітнього процесу,
передбачених ІПР

Хто спостерігає	Результати спостережень	
	I семестр	II семестр
Класний керівник	_____ _____ _____	_____ _____ _____
Асистент вчителя	_____ _____ _____	_____ _____ _____
Соціальний педагог	_____ _____ _____	_____ _____ _____
Практичний (спеціальний) психолог	_____ _____ _____	_____ _____ _____

¹⁷ Vladyslava Liubarets, Tetiana Miroshnichenko, Galyna Cherusheva, Nataliia Pyzh, Oksana Protas. Control Monitoring of the Educational Process of Students With Special Learning Needs. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. Vol. 22. № 5. 2022. P. 60–73. URL: <https://www.proquest.com/openview/aa314e13f1eda302b011152c7d97562d/1?pqorigsite=gscholar&cbl=766331>

¹⁸ Журнал спостережень та планування роботи асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання. Навчальний посібник / за ред. В.В. Любарець, Ж.Л. Вєрєвкіна. Київ : Міленіум, 2022. 90 с.

Закінчення таблиці 2

Вчитель – логопед	_____	_____
Вчитель-дефектолог	_____	_____
Батьки учня, як члени команди супроводу	_____	_____

Дата розгляду та обговорення на засіданні психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП _____ 20__

Класний керівник
 Практичний (спец.) психолог
 Вчитель-логопед
 Асистент вчителя
 Батьки

Таблиця 3

Характеристика динаміки розвитку учня (учениці)¹⁹

(ПІБ учня)

Термін	Зміст характеристики	Над чим працювати
вересень		
жовтень		
листопад		
грудень		
січень		
лютий		
березень		
квітень		
травень		

Класний керівник
 Практичний (спец.) психолог
 Вчитель-логопед
 Асистент вчителя

¹⁹ Журнал спостережень та планування роботи асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання. Навчальний посібник / за ред. В.В. Любарець, Ж.Л. Верьовкіна. Київ : Міленіум, 2022. 90 с.

Також важливим завданням у партнерстві є залучення батьків до різних як традиційних, так і до інноваційних форм співпраці задля задоволення основної мети, а саме, встановлення довірливих стосунків усіх учасників.

Важливими та ефективними формами співпраці у розвитку учнів з особливими освітніми потребами є:

- методичний супровід застосування ігрових вправ та творчих вправ на закріплення навчального матеріалу для корекційно-розвиткових та пізнавальних функцій;
- залучення батьків до освітніх вебінарів для оволодіння різними методиками впливу саморозвиток учнів з ООП;
- надання психологічної підтримки з метою надання підтримки та можливості адаптації до подолання життєвих перешкод, пошуку нових мотивів для забезпечення повноцінної життєдіяльності;
- залучення команди батьківства до дискусій, круглих столів, виступів на батьківських зборах з метою визначення оптимальних підходів у взаємодії та порозумінні дітей;
- включення батьків у процес занять з дитиною (особливо доцільно це робити на етапі адаптації та становлення дитини в інклюзивному закладі);
- проведення відкритих занять педагогічними працівниками для батьків.

Проведення співпраці з батьками учнів з ООП ефективніше за умови залучення їх до різних форм навчання: семінари-практикуми, батьківські конференції, концерти, вистави, екскурсії, участь у виставках учнівських робіт, спортивних змагань, ігор, тренінгів, вечори відпочинку, та інші.

Поряд з традиційними формами навчання досить доречно запропонувати батькам долучитися до інноваційних форм, а саме:

- створення сімейних проєктів;
- українські вечорниці з метою представлення роду;
- створення відеотеки;
- участь у колективних віртуальних іграх;
- створення портфоліо, презентації;
- створення електронного офісу (електронної пошти для спілкування, онлайн-консультацій, форуму, чату).

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи все вищесказане, головне у соціальному партнерстві батьків та педагогічними працівниками у закладі освіти з інклюзивним навчанням є встановлення довірливих стосунків, що мають базуватися на активній співпраці, взаєморозумінні, довірі й толерантному ставленні та сприяти всебічному розвитку учнів з ООП у соціумі, що уможливорює їх стати повноправними членами суспільства.

Важливим фактором соціалізації учнів з ООП у інклюзивно-освітньому середовищі є залучення батьків до розробки траєкторії їх розвитку, а саме, розробці індивідуальної програми розвитку. Батьки є активними учасниками розроблення та реалізації ІПР, оскільки володіють інформацією щодо специфічних особливостей поведінки та характеристик своїх дітей. Налагодження партнерських стосунків з батьками, врахування культурних традицій сім'ї, інтересів родин дає можливість подолати стереотипи у роботі з сім'ями, які мають дітей з обмеженими можливостями. Лише за умови партнерства батьків з командою педагогічних працівників можна сподіватися на успіх в адаптації та соціалізації учнів з особливими освітніми проблемами в інклюзивно-освітньому середовищі закладу освіти.

АНОТАЦІЯ

У статті окреслено та встановлено взаємозв'язок основних учасників освітнього середовища інклюзивної освіти: тріади «педагогічні працівники-учні-батьки». Місце, роль і значення соціального партнерства батьків та педагогічних працівників у закладі освіти з інклюзивним навчанням у розробці та реалізації індивідуальної програми розвитку, диференціації та індивідуалізації освітнього процесу та сприянні соціалізації та адаптації учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивно-освітньому середовищі. Розкрито важливість моніторингу динаміки розвитку учнів з особливими освітніми потребами та участь у його контролі всіх членів колективу освітнього інклюзивного середовища. Показано структуру індивідуальної програми розвитку та етапи її реалізації. Представлено «Журнал спостережень та планування роботи асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання», який демонструє співпрацю педагогічних працівників та батьків у організації інклюзивного навчання учня ООП з індивідуальним супроводом. Наведені приклади різних традиційних та інноваційних форм залучення батьків у освітній процес закладів освіти з інклюзивним навчанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gaidukevich S. (2007). Environmental approach in inclusive education. *Inclusive education: state, problems, prospects* : materials of the regional seminar. Minsk, Four quarters. pp. 34–46.

2. Державний освітній стандарт початкової школи НУШ для учнів з ООП. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

3. Журнал спостережень та планування роботи асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання : навчальний посібник / за ред. В.В. Любарець, Ж.Л. Верьовкіна. Київ : Міленіум, 2022. 90 с.

4. Закон України «Про освіту» (2017 р.). URL: <https://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html>

5. Закон України «Про загальну середню освіту» (2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

6. Закон України від 05.06.2014 № 1324-VII «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18>

7. Закон України від 23.05.2017 № 2053-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19>

8. Конвенція про права дитини (схваленими резолюцією 50/155 Генеральної асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

9. Конвенція про права осіб з інвалідністю (прийнято Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 13 грудня 2006 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

10. Любарець В.В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування : монографія. Суми : П.Ф. «Видавництво Університетська книга», 2018. 382 с.

11. Liubarets V., Vasylieva H. Educational workers methodological competence formation in the conditions of inclusive learning. *Paradigm of knowledge*. Frankfurt, 2021. February 1(45). P. 154–175. URL: <https://naukajournal.org/index.php/Paradigm/article/view/2274>

12. Vladyslava Liubarets, Tetiana Miroshnichenko, Galyna Cherusheva, Nataliia Pyzh, Oksana Protas. Control Monitoring of the Educational Process of Students With Special Learning Needs. *Journal*

of Higher Education Theory and Practice. Vol. 22. № 5. 2022. P. 60–73.
URL: <https://www.proquest.com/openview/aa314e13f1eda302b011152c7d97562d/1?pq-origsite=gscholar&cbl=766331>

Information about the authors:

Verovkina Zanna Leonidivna,
orcid.org/0000-0001-9805-0345

Candidate of Pedagogic Sciences,
Pedagogy and Methods Department of Primary Education,
National Pedagogical Dragomanov University
9, Pyrohova str., Kyiv, 01601, Ukraine